International Journal of Academic Research
ISSN: 2348-7666; Vol.6, Issue-12, December, 2019
Impact Factor: 6.023 drtvramana@yahoo.co.in

మొల్ల రామాయణం-మానవతా విలువలు

DR.G JANSI VANI,
Reader &HOD,
Dept fo Telugu, B.C.A.S
Bapatla, Guntur district

లోకానికి సరైన మార్గదర్శకం చేస్తూ ఆచంద్రార్కం నిలిచిపోగలిగిన యోగ్యత. అర్హత కలిగిన ఇతిహాసాలలో రామాయణం ఒకటి. రామాయణం లోని ప్రతి పాత్రలో మనం తెలుసుకోగలిగిన. ఆదర్శంగా తీసుకుని ఆచరించదగిన విలువలు అనేకం.రామాయణం లోని ధర్మం. నీతి. మానవ విలువలు ఈనాటికీ ఆచరణీయాలే.. భారతీయతకు పునాది రామాయణం. ఒక కొడుకుగా. ఒక రాజుగా. ఒక అన్నగా. ఒక తమ్ముడిగా. ఒక భర్తగా. ఒక భార్యగా ఎలా జీవించాలో రామాయణం తెలిపింది. అంతేకాదు ప్రజల ధర్మమేమిటి?పాలకుల ధర్మమేమిటి? అని బోధించింది. ఎలా జీవించాలో రాముడు నేర్పితే..ఎలా జీవించకూడదో రావణాసురుడు నేర్పాడు.

రాముడు నడిచిన మార్గమే రామాయణం. మానవుల మధ్య మెలగుతూ ఒక ఆదర్శప్రాయమైన. ఉత్తముడైన రాముడి పాత్ర ద్వారా మానవాళికిఎన్నో విలువలను తెలియజేయడం జరిగింది.నానాటికీ మానవ విలువలు పతనమవుతూ సమాజం ఎటుపోతుందో అర్థంకాని పరిస్థితుల్లో మనందరం ఒకసారి రామాయణ కాలం నాటికి వెళ్ళి ఆనాటి మానవ విలువలను స్మరించుకుంటే మనలో కొంత వరకైనా పరివర్తన కలుగకమానదు.

సంస్కృతంలో వాల్మీకి రాసిన రామాయణం ప్రపంచవ్యాప్తంగా అత్యధిక భాషల్లో అనువదించబడింది. తెలుగుభాషలోనూ రంగనాథ రామాయణం. భాస్కర రామాయణం. మొల్ల రామాయణం అంటూ చాలా రామాయణాలు రచించబడ్డాయి.ఇంత విశ్వ విఖ్యాతమైన రాయాయణాన్ని ఎందుకు చదవాలి? అందులోఏముంది? అనే ప్రశ్న ఈ తరం వారికి కలుగవచ్చు. మానవ విలువలకు మూలాధారమైన కుటుంబ వ్యవస్థ ఎలా ఉండాలో రామాయణం చెబుతుంది.జాలి.దయ. ఆశ్రితవాత్సల్యం. కృతజ్ఞత. క్షమాగుణం. స్నేహ భావం మొ॥లగు ఎన్నో విలువలు మనకు రామాయణంలో కనిపిస్తాయి.

కుటుంబ వ్యవస్థ: కుటుంబ వ్యవస్థలో తల్లిదండ్రులు. సోదరులు. భార్యభర్తలు మొ॥లగు వారి మధ్య గల బంధాలు ఇమిడి ఉంటాయి. కుటుంబ వ్యవస్థ పటిష్ఠంగా ఉంటేనే సమాజం బాగుంటుంది. కన్న తల్లిదండ్రులైన కౌశల్య. దశరధుల పట్లేగాక సవతి తల్లులైనసుమిత్ర. కైకేయి పట్ల కూడా ప్రేమాభిమానాలు కలవాడు రాముడు.

1.పితృభక్తి: పితృవాక్య పరిపాలనలో రాముడికి మించిన వారు మరొకరు ఉండరు. తాను అరణ్యవాసానికి వెళ్ళవలసిన విషయాన్ని కైకేయి ద్వారా తెలుసుకున్న రాముడు ఏమాత్రం చలించకుండా. బాధపడకుండా ఆ మాటలను శిరసావహించాడు. తండ్రి పట్ల గౌరవం. భక్తి. వినయం. ప్రేమ కలిగిన రాముడిని నేటి యువత ఆదర్శంగా తీసుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.దశరధుడే స్వయంగా తనను ఎదిరించి పట్టాభిషేకం చేసుకోమని చెప్పినా ధర్మం తప్పని వాడు రాముడు.

2. సోదరప్రేమ: సోదర ప్రేమకు రామాయణంలో మూడు విభిన్నమైన ఉదాహరణలు కనిపిస్తాయి.
1. రామలక్ష్మణులు 2. వాలిసుగ్రీవులు 3. రావణవిభీషణులు.

ఒక తల్లికి పుట్టిన బిడ్డల మధ్యకూడా చూడలేనటువంటి అవ్యాజమైన ప్రేమ రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నుల మధ్య కనబడుతుంది.రాముడు తనకు వనవాసం ప్రాప్తించినందుకు ఏమాత్రం నిరాశపడలేదు పైపెచ్చు భరతుడికి పట్టాభిషేకం జరగబోతుందని తెలిసి సంతోషించాడు. భరతుడు మాత్రం తక్కువ వాడా? తనకు అయాచితంగా లభించిన రాజు పదవిని తృణీకరించి. రాముని కొరకు దు:ఖిస్తాడు. సరాసరి అరణ్యవాసం చేస్తున్న రాముని యొద్దకు వెళ్లి "రాజు లేకున్న చో మఱి రాష్ట్రమందు కార్యమెట్లౌను" (అయోధ్య-39) అని తల్లడిల్లుతూ అయోధ్యకు వచ్చి పట్టాభిక్తుడవు కమ్మని అభ్యర్థిస్తాడు. కాని రాముడు "నాతనికిందన పాదుకాయుగంబొనరగ నిచ్చి పొమ్మనుచూ నుర్వికి రాజుగ(బంచె సొంపుగ" (అయోధ్య-40). ఇలా ఇద్దరూ భోగ భాగ్యాలు గాని. రాజపదవిని గాని సోదర ప్రేమ ముందు అల్పంగా భావించారు.

ఇక రామలక్ష్మణుల బంధం ఒక ఆత్మ రెండు శరీరాలు అన్న చందంగా ఉంటుంది. రాముడి పట్టాభిషేకం అని తెలిసి ఎంత ఆనందిస్తాడో అది భంగమైనదని తెలిసి అంత విచారిస్తాడు లక్ష్మణుడు. రాముని సేవలో మునిగిన లక్ష్మణుడికి నిద్రాహారాలే కాదు భార్య

కూడా గుర్తుకు రాదు. రాముని తన అన్నగా అనడం కంటే శ్రీమన్నారాయణుడిగా భావించి సేవ చేసేవాడు. సీతా దేవిని తన తల్లిగా భావించి పూజించే వాడు. వనవాసానికి వెళుతున్న సమయంలో సుమిత్ర తన కుమారుడైన లక్ష్మణుడితో శ్రీరాముని దశరధుని గాను. సీతమ్మను తనను గాను భావించి తరించమని చెబుతుంది. అన్న వదినలను తల్లిదండ్రులుగా భావించే ఉత్తమ సంస్కారం అనాదిగా భారతీయ సంస్కృతిలో వేళ్ళూనుకుంది. రావణుడు సీతను అపహరించుకు వెళుతున్నప్పుడు సీత జారవిడిచిన నగల మూటను సుగ్రీవుడు తెచ్చి ఒక్కొక్కటే తీసి చూపుతుండగా రాముడు కన్నీటి పర్యంతమవుతాడు. వాటిని గుర్తించవలసినదిగా లక్ష్మణుడిని కోరతాడు. కానీ లక్ష్మణుడు అవేమీ గుర్తించలేక పోతాడు ఒక్కకాలి అందెలు తప్ప. నిత్యం సీతమ్మకు పాదాభివందనం చేయడం వలననే వాటినైనా గుర్తించ గలిగాడట. తల్లిలాంటిసీతమ్మను కూడా ఏనాడూ తలెత్తి చూడలేదంటే లక్ష్మణుడు ఎంతటి నిష్ఠాగరిష్ఠుడో అర్థమవుతుంది. వావి వరసలు మరచి. సభ్యతా సంస్కారాలు లేకుండా స్త్రీలనుఆపాదమస్తకం చూసే ఈనాటి పురుషులు పాటించాల్సిన ముఖ్యనియమమిది.లక్ష్మణుడు ఇంతటి ఉన్నతుడు కాబట్టే "వచ్చే జన్మలో నీవు అగ్రజునిగా. నేను అనుజునిగా జన్మించి నిన్ను సేవించి నీ ఋణం తీర్చుకుంటా" అని రాముడే స్వయంగా పలికాడట. అంతే కాదు

"నీవంటి తోడ(బుట్టువు
నీవంటి గుణోత్తముండు నిజమూహింపన్
భూవలయమునందు(గలడే
భావింపగ నీవె తక్క (బావన చరితా"
(యుద్ధ-49)

అని యుద్ధ రంగంలో రావణునిచే గాయపడి మూర్ఛిల్లిన లక్ష్మణుని చూచి రాముడు పరివరి విధాల దు:ఖిస్తాడు. మాయలేడి కోసం తాను వద్దన్నా వెళ్లినప్పుడు గాని. సీతమ్మ వారి కోసం రాముడు చితి పేర్చమన్నప్పుడు గాని. నిండు చూలాలైన సీతమ్మను అరణ్యంలో వదలి రమ్మని రాముడు కోరినప్పుడుగాని లక్ష్మణుడు ఎంతో ఆవేదనకు.దు:ఖానికి లోనైయ్యాడే గాని రాముడిని ఎదురించి ఒక్కమాటైనా అనలేదు ఇంతటి గాఢానుబంధం కలిగిన సోదరులను ఇంకెక్కడా చూడలేము.

వాలిసుగ్రీవులు: వానర సోదరులైన వాలి సుగ్రీవులు చాలా బలసంపన్నులు. కానీ రాజ్యకాంక్ష వల్ల. భార్య విషయకంగానూ సఖ్యత చెడింది. అఖరుకి రాముడి సహాయంతో వాలిని హతమార్చడానికి కూడా సుగ్రీవుడు వెనుకాడలేదు. రాజ్యకాంక్ష. తారపై కాంక్ష వీరి సోదర బంధానికి మచ్చగా మిగిలి పోయింది.

రావణ విభీషణులు: రావణుడు. విభీషణుడు. కుంభకర్ణుడు రాక్షస జాతికి చెందిన సోదరులు. వీరిలో రావణుడు అధర్మానికి విభీషణుడు ధర్మానికి ప్రతీకగా నిలిచారు. కుంభకర్ణుడు రావణుడిని ఎదిరించే ధైర్యం చేయలేక తటస్థంగా వుండిపోయాడు. రావణుడిపై రాముడు యుద్ధానికి వస్తున్నాడని తెలిసి ఆ యుద్ధంలో రావణ సంహారం జరగకుండా ఆపడానికి తనవంతు ప్రయత్నంగా శరణు తప్ప మరో మార్గం లేదని

"నీకు తమ్ముండ నౌటనే నీవు బ్రతుకు
గోరుకు(జెప్పిన నీకింత కోపవేల
వినుము నామాట సీత నర్పించి యతని
శరణు వేడుము వలదు నీ సాహసమ్ము"
(యుద్ధ-1-29)

అని హితబోధ చేస్తాడు. కానీ రావణుడు అహంకారంతో విభీషణుడిపై కత్తి దూయబోగా ప్రహస్తుడు అడ్డుపడి

నీకేల యింత కోపము
నీకు హితము (జెప్పుచున్న నీ తమ్ముని నీ
వే కత్తివేసి చంపిన
లోకులు నిను మెత్తురయ్య లోకస్తుత్యా

గుణయుతుండైన మన విభీషణుడు లేని
లంక యేటికి సైన్యంబులింక నేల
వైభవం బేల యావీద బ్రాణమేల
శాంతమవధారు దేవ నీ స్వాంతమందు

అంటూ రావణుడి కోపాన్ని శాంత పరుస్తాడు. కానీ దుర్మార్గుడు రావణుడు విభీషణుడి మాటల్లోని మంచిని గ్రహించక కోపావేశాలతో అతడిని గెంటివేస్తాడు. చివరకు మూల్యం చెల్లించుకున్నాడు.

రామాయణంలోని ఈ 3 వర్గాల సోదరులను పరిశీలిస్తే కష్టసుఖాల్లో అన్నదమ్ములు ఒకరికొకరు అండగా ఉంటే ఎంతటి అసాధ్యమైన కార్యమైనా సాధించగలుగుతారు.తోబుట్టువులు పెడదారి పడుతున్నప్పుడుసరిదిద్దాలి. అలా సరిదిద్దే సోదరుల మాటలను పెడచెవిని పెడితే ఎంతటి శక్తివంతుడికైనా పతనం తప్పదు.ఏ సోదరుల మార్గంలో నడిస్తే మనకు సుఖసంతోషాలు. మనోస్థైర్యం. సమాజంలో గౌరవం. కీర్తి కలుగుతాయో ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరంలేదు.

3. దాంపత్య బంధం: సీతారాములు అన్యోన్య దాంపత్యానికి నిదర్శనం. ఆదర్శం. సుఖదు:ఖాల్లో తోడు నీడగా నిలిచారు. వనవాసానికి బయలుదేరిన రాముడి అడుగులో సీత అడుగు వేసింది.ఎంత వారించినా సీత వినిపించుకోలేదు.అరణ్యాల్లో తనతోపాటు ఎన్ని కష్టాలనైనా ఎదుర్కోవడానికి సిద్ధమైన సీతపై రాముడికి అంతులేని ప్రేమ కలిగింది. ఆమెను ఎంతో అపురూపంగా చూసుకున్నాడు. అందుకే సీత బంగారు లేడిని కోరినప్పుడు ఇదేదో మాయ అనే అనుమానం వచ్చినాఆమె కోరికను కాదనలేక పోయాడు. సీతను రావణుడు అపహరించాడనే విషయం తెలియక ఆ అరణ్యంలో పిచ్చివాడిలా సంచరిస్తూ చెట్టును. పుట్టను. పక్షిని. మృగాన్ని తన భార్య జాడను గూర్చి ప్రశ్నిస్తూ

" సుదతి పొడకట్ట(గదెనాకు జాడ వలయు (
గన్నులకు (గాన (బడవేమి కమలనయన"
(అరణ్య-54)

అని కన్నీరుమున్నీరవుతూ మూర్ఛిల్లి పోతాడు. అటు సీతకూడా రాక్షస చెరలో అనేక ఇదుముల పాలవుతూ భర్త వియోగానికి చింతిస్తూ ఉండేది. ఇలా సీతారాములిద్దరు ఒకరికోసం మరొకరు నిద్రాహారాలు మాని పరితపించడం వారి దాంపత్య బంధానికి ప్రతీక. సీతమ్మ అశోకవనంలో జీర్ణవస్త్రంలో. దైన్యంతో. పుట్టెడు దు:ఖంతో కాలం వెళ్ళదీస్తున్న సమయంలో హనుమంతుడు ఆమె జాడను తెలుసుకొని వెళ్లి నీ పతి వల్ల త్వరలో నీ కష్టాలు తీరనున్నాయని ధైర్యం చెబుతాడు. హనుమంతుడిపై నమ్మకం కలిగిన సీత మనసు స్వాంతనమొంది

" రవికుల వార్ధి చంద్రుడగు రాముని సేమము చాలవింటి......" (సుందర-110)

నని సంతసించి. దీవించి శ్రీరాముని పాదయుగము నా చిత్తమునుండి తొలగదని చెప్పమంటుంది. రావణుడు తనను వేదిస్తున్న విష యాన్ని కూడా విన్నవించ వలసినదిగా చెబుతుంది. అప్పుడా హనుమంతుడు 'తల్లీ నీవు నా వీపుపై కూర్చుండుము సూర్యోదయానికల్లా నిన్ను నీ ప్రాణనాధుని యెదుట ఉంచుతా ' అని ప్రాధేయపడతాడు. " నీవంతటి ఘనుడవే కానీ ఆలోచిస్తే రాముని కి కీర్తి రాదు పైగా రావణుడి కన్నా రాముడే పెద్ద దొంగ" అని లోకులు అంటారంటూ కలత చెందుతుంది. తాను ఆపదనుండి గట్టెక్కడం కంటే భర్త వీరత్వా నికి. కీర్తికి మచ్చ రాకూడదనే తలపు కలిగిన మహాసాధ్వి సీత. రావణాసురినితో రాముని పరాక్రమం గూర్చి

సీ. కూకటిముడికైనై కురులు గూడని నాడె
బెదరక తాటక(బీచ మణచే
గాధేయుడొనరించు క్రతువును రక్షింప (
బెక్కంద్రుదైత్యుం నుక్కణంచె
నవనిపె విలసిలు నఖిల రాజన్యులు

వ్రేల(జూవగ లేనివిల్లు విఱిచె
ఘోరాటవులలోన(గ్రుమ్మరునప్పుడు
ఖరదూషణాది రాక్షసుల(జంపె(

తే. బాదరజమున నొకరాయి(బడతి(జేసె
లీల మాయమృగంబును గూలనేసె
రాజమాత్రుండె వేదినీరక్షకుండు
రామభూపాలుడాది నారాయణుండు
(సుందరా:64)

అంటూ తాటక, ఖరదూషణాది రాక్షసులను, మాయ మృగమును చంపిన వైనము, రాముని పాదధూళి సోకి రాయి అహల్యగ మారడం వంటి మహాత్మ్యాలను వివరించి మరియు

అట్టి రాముని కీయది యనం నెంత
లంక యన నెంత దనుజుల పొంక మెంత
నీవనగ నెంత నీలాపు చేవ ఎంత
చెప్ప నేటికి నీవె చూచెదవు గాక
(సుందర-65)

అంటూ చెప్పడంతో అమెకు తన భర్తపై ఉన్న నమ్మకం ఏపాటిదో స్పష్టమవుతుంది. అయితే ఈ నమ్మకం రాముడికి లేదా? సీతననుమానించడం పరిత్యజించడంఏమిటి అనే ప్రశ్న సహజంగా ఎవరికైనా కలుగుతుంది.కానీ ఈ విషయంలో రాముడు భర్తగా కాకుండా రాజుగా ఆలోచించి ప్రతిస్పందించాడనిపిస్తుంది.ప్రజా క్షేమమే రాజుయొక్క పరమావధి కనుక ఈ నిర్ణయాన్ని దాంపత్య ధర్మం అనే కోణంలోకాక రాజధర్మం అనే కోణంలో తీసుకున్నట్లు కనిపిస్తుంది.

<u>వినయ సంపన్నత</u>: రాముడు పెద్దల పట్ల, సహచరుల పట్ల వినయవిధేయతలతో ఉండేవాడు. తాను ఒక రాజు అనే అహంకారాన్ని ఎక్కడా ప్రదర్శించడు.దశరధుడు తన కుమారులకు వివాహం జరిపించి కోడళ్ళతో సహా అయోధ్యకు వస్తుండగా మార్గమధ్యలో పరశురాముడు ఎదురై తనతో ద్వంద యుద్ధానికిఆహ్వానించగా

" బ్రాహ్మణుండ వందు(బరమ పవిత్రుండ
వదియు గాక భార్గవాన్వయుండ
వైన నిన్ను (దొడరి యాహవస్థలమున
జగడ మాడ నాకు (దగునే చెప్పుము "
(బాల-87)

అంటూ వినయంతో కూడిన ధైర్య సాహసాలను ప్రదర్శిస్తాడు. సీతాదేవి హనుమంతుడితో రాముని గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ 'నయవినయ గుణోద్దాముడు రాముడు' అని అంటుంది.

<u>కృతజ్ఞత</u>: రావణాసురుడు సీతనపహరించుకొని పోతున్న సమయంలో సీత ఆర్తనాదాలు విని ఆమెను రక్షించే ప్రయత్నంలో రెక్కలు తెగి కొన ఊపిరితో జటాయువు కొట్టుమిట్టులాడుతుంది. సీతాన్వేషణలో ఉన్న రామునికి విషయాన్ని వివరించి తనువు చాలిస్తుంది. ఆ జటాయువుకు " భక్తి పూర్వకంబుగా అగ్నిసంస్కారాది విధులు(దీర్చి......" (అరణ్య-70) తన కృతజ్ఞత ను చాటుకొని మహనీయుడిగా నిలిచాడు రాముడు.

క్షమాగుణం: ఎలాంటివారినైనా క్షమించే విశాల హృదయం కలవాడు రాముడు. తనకు రాజుగా పట్టాభిషేకం జరగకపోవడానికి కారణమైన దశరధుడిని వనవాసం చేయడానికి కారణమైన కైకేయిని పల్లెత్తు మాటకూడా అనని క్షమావంతుడు రాముడు. ఆ రాముడు సాక్షాత్తు నారాయణ స్వరూపుడు. సీత లక్ష్మీ స్వరూపురాలు. అటువంటి వారి పట్ల ధర్మం తప్పవద్దు. చేసిన తప్పును సరిదిద్దుకో శరణు కోరుము

చంపవచ్చునట్టి శత్రువునైననూ
శరణు వొచ్చునంత సదయుడగుచు
నభయమిచ్చి కాచుదాతని బిరుదంట
సీతనిచ్చి రాము(జేరి బ్రతుకు

అని విభీషణుడు రావణుడికి హితబోధ చేస్తాడు. తద్వారా తన భార్యనపహరించిన నీచుడిని కూడా క్షమించేంతటి గొప్ప మనసు కలవాడు రాముడని తెలుస్తుంది

మిత్రత్వం: తన పట్ల ఆదరాభిమానాలు కలిగిన వారితో ఎటువంటి భేషజాలు లేకుండా కులవృత్తులతో సంబంధం లేకుండా మైత్రి భావంతో మెలిగే ఉన్నతుడు రాముడు. సుమంత్రుడు. గుహుడు. సుగ్రీవుడు. జటాయువు మొ॥లగు వారు రాముని స్నేహ మాధుర్యాన్ని చవిచూసిన వారు. సీతాన్వేషణ సమయంలో తనకు సహకరిస్తా నన్న సుగ్రీవుణ్ణి మిత్రుడిగా అంగీకరిస్తాడు రాముడు.వాలి వలన తనకు జరిగిన నష్టాన్ని వివరించి తనకు సహాయం చేయవలసినదిగా సుగ్రీవుడు కోరినపుడు

" పగనీ కెక్కడిదింఁకను
నగచర నగబేది సుతుని నాయస్త్రమునన్
దెగ నేయుదు నమ్ము మనుచు
జగదీశుడు పలుకనతడు సంతోషించెన్ "
(కిష్కింద-10)

అంటూ రాముడు సుగ్రీవుని పగను తన పగగా భావించి తీరుస్తానని. తనను నమ్మమని అభయమివ్వడం అతడి మిత్రత్వానికి నిదర్శనం. అదే విధంగా తన ఆశ్రయం కోరి వచ్చిన విభీషణుడిని కూడా మిత్రుడిగా రాముడు స్వీకరిస్తాడు.

శరణాగత వాత్సల్యం: తన క్షేమం కోరి హితోక్తులు పలికిన విభీషణుడిపై రావణుడు ఆగ్రహించి అతడిని తన్ని తరిమేస్తాడు. అవమాన భారంతోనూ. దు:ఖభారంతోనూ రాముడి చెంతకు చేరి శరణు కోరతాడు విభీషణుడు. రాక్షసులు మాయావరులు వారిని నమ్మరాదు. నీవాజ్ఞాపిస్తే ఇప్పుడే వారిని వధిస్తా అంటాడు సుగ్రీవుడు. కానీ రాముడు అందుకు సమ్మతింపక "యితండెవ్వండైన నేమి శరణన్న రావణుని తమ్మునినే కాదు రావణునైనను గాచెద. శరణని వచ్చిన వాని ప్రాణములు గాపాడుట రాజులకు పరమధర్మంబు" (యుద్ధ-32) అని పలికిన ధర్మమూర్తి. ఆ మాటలు విని సంతోషంతో తన పాదాలపై పడిన విభీషణుడిని ఆలింగనము చేసుకుని "నేడు మొదలు నీవు మాకు హితుండవు. బంధుండవు నంయితివి గావున నిన్ను మా తమ్ములలో నొకనిగా జూచుకొనియెద" (యుద్ధ-32) నన్న వాత్సల్యమూర్తి రాముడు.

ఔదార్యం: వాలివధానంతరం అతని పుత్రుడైన అంగదునికి రాజ్యాభిషేకం జరిపించుట. రావణ సంహారం జరిగిన తరువాత విభీషణుడి చేత రావణుడి అంత్యక్రియలు జరిపించి. విభీషణుడిని లంకాధిపతిగా పట్టాభిషేకం జరిపించుట మున్నగునవి రామునిలోని ఔదార్య గుణాన్ని చాటుతాయి.

పర స్త్రీ వ్యామోహం: పర స్త్రీ వ్యామోహంతో ఉచ్చ నీచాలు మరచి దేవతలాంటి సీతనపహరించి లోకమంతా అసహ్యించుకునే విధంగా దిగజారాడు రావణుడు. రాజ్యాన్ని. ప్రాణాన్ని కోల్పోయాడు. హితులు. సన్నిహితులు బోధనలన్నీ పెడచెవిన పెట్టాడు. ఆఖరికి సీత కూడా

పతిదైవముగా నెప్పుడు
మతి(దలచుచునుండునట్టి మగువల(జెఱుపన్

బ్రతిన గల యట్టి నీతో
బ్రతి వచనము లాడుకంటెఁ బాపము గలదె
(సుందర-59)

పరదారాపేక్షకులగు
పురుషుల కాయువు నశించుఁ బుణ్యము సెడు స
త్పురుషుల దూషింపఁగఁ దుది
నరకంబునఁ బడుదురనెడి న్యాయము వినవే
(సుందర-60)

పరస్త్రీలను కోరు పురుషుల ఆయుష్షు నశిస్తుందని హెచ్చరిస్తుంది. ఆ హెచ్చరికలను పెడచెవిన పెట్టి ఫలితం అనుభవించాడు రావణుడు. ఇలా పరస్త్రీ వ్యామోహం కలిగిన వారందరికీ చివరకు రావణుడికి పట్టిన గతే పడుతుంది. నీతి మాలి అక్రమ సంబంధాలతో పక్క దారి పడుతున్న స్త్రీ పురుషులు అధికమవుతున్న నేటి సమాజం పతివ్రతా శిరోమణి యైన సీతను ఏకపత్నీ వ్రతుడైన రాముడిని ఆదర్శంగా తీసుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఎన్నో విలువలు కలిగిన రామాయణం ఎన్ని యుగాలు గడిచినా మానవాళికి మార్గదర్శకంగా నిలుస్తుందనడంలో ఎటువంటి సందేహం లేదు.

ఉపయుక్త గ్రంథాలు:

1. రామాయణం - ఆతుకూరి మొల్ల
2. రామాయణ పాత్రలు - షేక్ మౌలాలి (ప్రథమ సంపుటం)